

**Ethica Amoris, Sive Theologia Sanctorum, Magni
Præsertim Augustini, Et Thomæ Aquinatis**

Circa Universam Amoris & Morum Doctrinam, Adversus Novitias Opiniones
Strenuè propugnata, Et In Materiis Principaliter Hodie Controversis
Fundamentaliter discussa

De Externis Regulis Amoris Et Morum, Legibus Utique, ac Præceptis
Virtutum Theologicarum, & Cardinalium, necnon Decalogi & Ecclesiae -
Libros Vndecim Complectens

Henricus, de Sancto Ignatio

Leodii, 1709

Caput VI. Corollaria ex præmissis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73203](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73203)

quo interrogatur, verbaliter dicit se illud non fecisse, solâ mente addens se non fecisse tali die, tali manu, &c. scienter profert verba-lem dictionem falsam, utpote difformem rei per ipsam ex instituto significata: non enim ex instituto significat illud quod solâ mente addit, sed absolutè & sine addito furtum il- lud ab ipso factum non esse, quod ipse scit à se absolutè factum esse. Ergo scienter pro- fert verbalem locutionem difformem rei per ipsam ex instituto significata. Ergo scienter profert falsum. Ergo mentitur.

69 Enimverò illi Patres Græci, qui mendacio of- ficioso pro solo casu gravissimâ necessitatis (in speciem saltem) patrocinati sunt, ut Origenes, Abbas Joseph, Chryostomus, Theodoretus, Oecumenius, cumque ipsis Hieronymus, & Cassianus (collat. 15. dicens: *Mendacio men- dum*, ut hellebor o, quod absque summi dif- criminis necessitate perceptam, præsens affert exitium) quid aliud per mendacium intel-lexerunt, nisi quod Adversarii per mentales intel- ligunt restrictiones? Id aded evidens est, ut ipsimet Adversarii fateantur, Lessius utique lib. 2. de just. cap. 47. dub. 6. & Raymundus in splendore veritatis cap. 12. num. 12. & 14. qui volentes excusare Patres illos, aiunt eos mendacium vocasse orationem alio sensu di- ctam, seu habentem tacitam mentis limitatio- nem. Et certè siquid aliud mendacii nomine intellexissent, mendacium excusare nunquam vel cogitassent: quia nunquam illud excusa- runt, nisi in extrema vel urgentissima neces- sitate, ut vidimus. Siquid verò aliud est re- strictio purè mentalis, quam mendacium, nulla unquam esse potest vel potuit necessitas men- dacii: quandoquidem mentalis restrictionis ar- tificio necessitati cuiuscumque possit & semper poterit occurrere. Ergo ex illorum Patrum men- te restrictiones purè mentales pura sunt menda- cia, easque (Adversariis fatentibus) ipsi men- dacia vocarunt. Si vocarunt mendacia, procul dubio censuerunt esse mendacia. Aliàs eo ipso mentiti fuissent, quo mendacia dixissent quæ mendacia non esse credidissent. Unde Augu- stinus, Prosper, aliique Latini Patres, qui contra Græcos illos scripserunt, de veri nominis men- dacii illos sine dubio intellexerunt: bene qui- dem; aliàs ipsorum disputatio tota in æquivoco laborasset. Quod nec dici, nec cogitari potest, sine tantorum Patrum injuria & præiudicio.

70 Et ideo vel ipse Caramelet (licet aliàs indul- gentium opinionum liberalissimus defensor) Theol. fundam. n. 1282. vi veritatis adactus est ut diceret: *Est mihi innata averso contra re- strictiones mentales; si enim continentur intra terminos pietatis & sinceritatis, necessaria non sunt. Nam omnia quæ ipse prestare possunt, præ- stabunt consignificantes circumstantia. Quod si tales dicantur, ut etiam ibi admittenda sint, ubi desunt circumstantia significantes (ignoscant mi- hi earundem Authores & Propugnatores) tol- lunt humanam societatem, & tamquam pesti- fera damnanda sunt. Quoniam semel admissa*

aperitum omni mendacio. & omni perjurio viam: & tota differentia in eo erit, ut quod heri voca- batur mendacium, naturam & malitiam non mu- tet, sed nomen; ita ut hodie jubeatur restrictio mentalis nominari. Quod est virtus condire sac- charo, & seclis specie virinis colorare.

Ultima ratio: si restrictiones purè menta- les adhibere liceat verbis, eadem ratione li- cebit & externis adhibere factis & realibus sig- nis; adedque in evidenti periculo amissionis vitæ, vel bonorum, licita erit fumigatio, pro- stratio, genuflexio exterior, ex institutione gentis (ubi quis reperitur) significans adora- tionem idoli, dummodò quis ea signa solâ mente restringat & dirigat, non ad idolum, sed ad crucem in occulto positam, quam ma- nu gestet, vel in altari inter flores abscondat. Quod quidem licitum putarunt aliqui Missio- narii Chineses, mentalium restrictionum de- fensores, qui earum ulum crediderunt lici- tum in factis, ex eo quod putarent licitum in verbis. Sed quia id omnino illicitum pronun- tiavit sacra Congreg. de propaganda fide, Innoc. X. approbante, opposito modo concluden- dum est, ulum earum restrictionum esse omni casu illicitum in verbis, ex eo quod illicitus sit in factis & realibus signis externis.

CAPUT VI.

Corollaria ex præmissis.

Collige 1°. Scabinos, & alios Officia- rios juratos, qui in Belgio, secundum Edicta Principum Belgii, faciunt hanc vel simi- lem jurandi formulam (anno 1626. præscrip- tam) *Furo me nec pro statu isto assequendo, nec ejus inini quidquam cuiquam, sive in pecunia, sive in alia quacumque re obtulisse, promississe aut dedisse: nec item offerri, promitti, aut dari curasse, vel curaturum aut da- turum directe vel indirecte, aut quovis alio modo: salvo dumtaxat eo quod pro expeditione dari consuevit, reos esse perjuri si fecerint aliquid eorum quæ in ista juramenti formula continentur, juxta quod planissimè ver- ba sonant. Ita Theologi & Jurisperiti Lovanien- ses in Responso anni 1634. id tradentes tamquam veritatem indubitam. Quid enim perjurium (inquiunt) nisi jurare quod falsum quis arbitretur, videlicet se non fecisse, quod se fecisse novit? Unde August. serm. 28. de verbis Apostoli c. 2. *Da, inquit, alium, qui scit falsum esse, & dicit verum esse, & jurat tamquam verum sit, quod scit falsum esse: videtis quam ista detestanda sit bellua, & de rebus humanis ex- terminanda? Quis enim hoc fieri velit? Omnes homines talia detestantur. Cujus quidem rei ratio ut enucleatius intelligatur, sciendum est, certam receptissimamque esse veritatem, eum qui sponte sua, nemine nisi propriâ ambitione assequendi honoris impellente, juramento se- ingerit, & ejus necessitati se exponit; atque interim Princeps vel per se, vel per Statum justis de causis latum, præcipit ut juret veri- tatem; non posse aliter jurare quam secundum**

mentem Principis, vel Statuti: tunc enim maximè cessat omnis causa, vel apparenter legitima, fucanda veritatis. Nam & Princeps, ut supponimus, legitime jubet, & Principi legitime præcipienti obediendum esse lex humana & divina, naturalis & æterna testatur. Nec Principi obedire potest, nisi eo sensu jurando, quem mens Principis postulat, & ipsa verba planissimè sonant. Nam in illis circumstantiis, privato sensu, à sensu Principis & Reip. alieno, jurare, non est obedire Principi, sed illudere. Atqui hæc omnia in præfati casu concurrunt, ut præfati Theologi & Jurisperiti demonstrant, atque adeò huc intrare docent verissimam Augustini sententiam epist. 224. supra relata, sicut & Tertulliani & Isidori. Et addunt quòd hanc veritatem vidit, scripsit, opereque expressit ipsametsi impietas Paganorum, ut pietas Christianorum erubeferet.

73. Marcus enim Attilius Regulus, cum à Carthaginensibus captus, eis non per Sacramenta veri Dei, sed per dæmonum inquinamenta jurare cogere, ut nisi captivorum commutationem impetrasset, redire ad carcerem: non putavit in istis angustiis aliquà jurandi dexteritate sibi posse subveniri, sed horrendos corporis cruciatus sibi revertendo subeundos potius arbitratus est, quàm fallaciter suum de reditu jusjurandum intelligendo, & non redeundo, pejerare. Perjurum enim se omninò fore judicavit, si aliud juraret quàm quod legitimus verborum sensus præ se tulit, quodque ab illo, non Rex, non Respublica sua, sed hostis firmandum sacramenti sanctitate postulabat. Hinc est etiam illud præclarum, & ab Augustino epist. 224. celebratum, quòd Romana censura, post acceptam Caunensem cladem, noluit retinere in numero Senatorum, non solum eos, qui metu mortis, crudeliumque pœnarum, apertissimè pejerare, quàm ad castra Pœnorum redire maluerunt; sed etiam illos, qui reatu perjurii se putaverant absolutos, quia post præstitum juramentum, quasi aliquid obliti (sictà nescio quâ necessitate) reversi fuerunt, quam quodam jurandi artificio, præter mentem eorum quibus juraverant, excepisse videbantur. ... Ita non attenderunt, (inquit Aug. ibid.) qui eum Senatu pepulerunt, quid ipse jurando cogitasset; sed quid ab illo is, quibus juraverat, expectarent.

74. Addunt deinde aliud argumentum, quia ex una parte illi qui ad Magistratum & officia jurata assumuntur, ex pacto cum Respublica jurare debent ut supra: ex alia parte certa receptaque omnium sententia est, à conventionibus pactisque, seu tacitis, seu expressis, multò magis à publicis actibus & juramentis, omnem debere abesse fraudem, dolumque malum. Est autem fraus dolusque malus (sicut cui scit omnis qui verba latina intelligit, inquit Aug. tract. 7. in Joannem) cum aliud agitur, & aliud fingitur; vel (ut in Psal. 5. & 14.

Tom. II.

post Philosophos dicit) cum aliud agitur, aliud simulatur: cum aliud ore profertur, aliud pectore tegitur: quod qui faciunt, Tullio l. 10. officior. perfidi, improbi, malitiosi sunt. Qui autem Dei testimonio fidem simulationis istius supplere volunt, perfidia addunt perjurium. Ex quo nascitur, ut omnium gentium iudicio, quisquis in paciscendo, pactisque conditionibus iurejurando fanciendis, etiam hostem, nedum Principem fefellerit, aliud animo cogitans, aliud verbis præ se ferens, sacrilegus & perjurus sit.

Talis iudicatus est olim Cydias, qui (ut ex Herodoto refert Stobæus Serm. 2.) cum aurum ex deposito reddendum suscepisset, baculum cui illud includebatur, Archetimo cuidam, qui deposuerat, manutenuendum tradidit, interea testem invocans Deum, cum versuta mentis interpretatione, se aurum ei reddidisse; sed Deo suam à fraudibus vindicante veritatem, baculus per Archetimum iratum fractus est, aurum effusum est, dolus detectus fuit, Cydias cum detestatione humani generis malâ morte perit: quia fraus adstringit, non solvit perjurium, ait Tullius 3. offic. "Scio Caramuelem alioque putare, dictos Scabinos à perjurii labe immunes esse, quòd non aliter censeant intelligendum supradictum juramentum, nec aliter à Principe intelligi, quàm ne corrumpantur muneribus promissivè Collatores, ut indigno conferantur. Argumento esse quòd Princeps sciat istam donandi consuetudinem, nec in donatores tamquam Statuti transgressores animadvertat. Sed toto cælo falluntur, quia ex conniventia Principum scelerum licentiam colligere fallacissimum est argumentandi genus. Nam in criminibus vindicandis possunt multa Principes, quæ non expediunt: multa expediunt, quæ non possunt: multa possunt & expediunt, sed opportunius differuntur: multa quia probationis publicæ luce destituta, quamvis severissimè punienda, relinquunt Deo, qui solus occultorum testis & vindex est." 2. falsum est quòd Princeps cum ista restrictione juramentum exigat & intelligat. Tum quia ridiculum est juramentum ab aliquo de sua dignitate postulare, ut juret neminem à se muneribus corruptum, ut se indignum eligeret. Tum quia quemadmodum indignis officia conferre (propter munera) Respublicæ valdè noxium est; ita & muneribus corrumpere & excæcare, ut conferantur indignis vel minus dignis, dignis vel dignioribus prætermis: hoc autem plerumque fieret, nisi in universum supradicta juramenti cautio palàm adhiberetur, ut tantæ noxæ periculum in universum excluderetur. Tum denique quia in Edicto anni 1626. suum ipse Rex juramentum exigens sensum exposuit, inhibens ne Collatores officiorum ex eis emolumentum suum capiant, venditione, elocatione, vel aliâ quâcumque ratione, & ne quisquam accipiat, aut largiatur quidquam respectivè in recognitionem aui græ-

ritudinem directè, vel indirectè, quocumque modo. In quo Edicto cuncta officia (generalis est enim locutio, dignorum & indignorum officia complectens) quæ tali modo extorta fuerint, ipso jure vacare, & impetrari posse decernuntur. Videri potest Sinnichius lib. 1. cap. 105. per totum.

76 Collige 2°. proflus rejiciendas esse propositiones omnes à num. 28. ad 48 enarratas: cum ne pro morte quidem vitanda pejerare liceat, juxta can. *quis 22. q. 9. Sequis causa, vel necessitate perjurat, quia plus corpus, quam animam dilexit, tres quadragesimas pœnitiat.* Idque adeò notum est, vel ipso naturali lumine, ut vel ipsi Ethnici id agnoverint, suoque exemplo comprobarint, & contra facientes admodum improbaverint, ut visum est n. 75. Enimverò atrocissima divinæ Veritatis injuria fit, cum in mendacii testem Deus appellatur. Nulla autem restrictio mentalis impedit ne verba mendacia sint, dum dolosè proferuntur, contra communem intelligentiam ejus cui juratur, ut supra vidimus.

77 Collige 3°. hominem de re secreto, etiam sacramentali, sibi commissa interrogatum, non posse, absque mortali peccato, jurare se nescire, subaudiendo intra se, *nescio ut revelarem.* Nec tamen sacrum arcanum revelare potest, uti nec secretum Regis, vel Reipublicæ, fidei suæ commissum. Imò mortem potius oppetere debet. Et ideò si vel secretum prodere compellatur, vel jurare se nescire, dicere debet cum Firmo Thagastensi, in Africa Episcopo: *Nec prodam, nec mentiar.* De sancto isto Episcopo narrat Augustinus lib. de mendacio c. 12. quòd cum ab eo quæreretur homo jussu Imperatoris, per apparitores ab eo missos, quem ad se confugientem, diligentia quam poterat, occultabat; respondit quærentibus, nec mentiri se posse, nec hominem prodere, passusque tam multa tormenta corporis (nondum enim erant Imperatores Christiani) permansit in sententia. Deinde ad Imperatorem ductus, usque adeò mirabilis apparuit, ut ipsi homini, quem servabat, indulgentiam sine ulla difficultate impetravit.

78 Illud tamen magnà est reflexione dignum, quòd cum de veritate vel falsitate, sicut & de sinceritate vel duplicitate & mendacitate vocalium propositionum, judicandum sit ex iis per quæ homo homini significare, sive indicare aliquid potest; adeòque non ex signis internis, latentibus intra animum loquentis, quæ audiens percipere non potest, sed ex signis externis, quæ ab homine audiente percipi possunt, ac per consequens non solum ex verbali ipsa locutione, vel scriptione, sed etiam ex ipsarum circumstantiis externis, ex quibus alius homo determinari potest ad intelligendum, quid loquens aut scribens sibi hæc & nunc significatum velit: hinc est quòd locutionum & scriptionum veritas ac sinceritas, etiam pendeant à circumstantiis externis

consignificantiis. Aliud proinde significare queat eadem locutio prolata in certis circumstantiis (v. g. seriis) aliud prolata in aliis circumstantiis, jocum vel ironiam indicantiis. Et idem est de aliis quibusdam circumstantiis. Verbi gratià, vir Catholicus petit à Confessario, an audiverit, quòd Titius commiserit homicidium, nullam faciens mentionem Confessionis Sacramentalis. Id petens, cum sit Catholicus, supponitur, ut fieri solet, nolle quidquam interrogare ex Confessione. Quare si Confessarius neget se audivisse, quòd Titius homicidium commiserit, non ideò mentietur, etsi recorderetur Titium id sibi confessum: quia responsio Confessarii, in iis circumstantiis consignificantiis, ad casum Sacramentalis Confessionis non extenditur. Secus si quis sic interrogaret Confessarium, ut per vocum expressionem, simul & per alias circumstantias consignificantes, significaretur, quòd interrogatio se etiam extendere ad Confessionem Sacramentalem. Si ergo Confessarius sic interrogaretur, *Non scis ex Confessione quòd Titius homicidium commiserit?* Confessarius tunc respondere non potest se nescire, vel non audivisse. Aliàs cum reverà sciat, vel audiverit, responderet falsum, & mentiretur; & si responsum istud juramento firmaret, perjurus esset. Nec jurare posset cum restrictione mentali, *non scio, vel non audivi ut homo, vel ut tibi dicam,* &c.: cum nihil eorum includat externa locutio, uti nec circumstantiæ consignificantes, imò earum aliqua (in qua vim præcipuam nonnulli ponunt) talem restrictionem seu intellectum audientis excludat. Tunc ergo Confessarius tenebitur aperte dicere, impium esse talia à se petere (sive Titius homicidium confessus fuerit, sive non) seque ad ejusmodi interrogata non posse respondere. Quia reverà non potest, etiam dato quòd Titius homicidium non esset confessus. Quia censeretur in impietatem ejusmodi interrogationum consentire, negativèque respondendo, dum confessus non esset; nihil autem respondendo, dum confessus esset, Confessionis sigillum isto agendi modo violaret.

Collige 4°. eum qui cogitur aliquam ducere uxorem, quam tutà conscientia ducere non potest, absque mortali periculo jurare non posse se illam accepturum, cum mentali ista vel simili restrictione, *si tutà conscientia possim.* Mulierem etiam ideò excommunicatam, quòd viro propter occultum impedimentum dirimens non cohabitaret, perjuram esse, si juret se illi cohabitaturam, mentaliter subintelligendo, *si id mihi licebit.* Similiter uxorem à viro suspectatam, & interrogatam de adulterio quòd commisit, pejerare, si juret se non commississe, subaudiendo *talì die, vel talì loco.*

Collige 5°. Clericum, interrogatum ab exactoribus vectigalium, an deferat merces aliquas, jurare non posse, *nihil deferre, si*

reverà deferat, intra se addendo, *ex quo debeat* *ur veltigal.*

81 Collige 6°. reum à Judice non legitime interrogatum de crimine quod commisit, jurare non posse, quod non commiserit, intra se subintelligendo, *scilicet ut teneat tibi dicere.* Nec testem, contra juris ordinem interrogatum de delicto, cujus habet scientiam, absque perjurio jurare posse, se nescire, sub eadem mentali restrictione. Et idem de alijs ejusmodi casibus. Tamen enim Casuista non pauci contra sentiant: præ illis colenda & diligenda est veritas, nec audiendi, qui divinam illius lucem opinionum suarum tenebris obnubilare nituntur; sed illis præferenda divina oracula, Sanctorumque traditio, alataque rationes validissimæ in contrarium. Neque enim responsiones illæ, etiam in circumstantiis illis, id exterius significant, quod Casuista illi prætendunt, neque ullus Sanctorum veterumve Doctorum sic eas intellexit.

CAPUT VII.

Satisfit Casuisticis argutiis in contrarium.

82 Objicies 1°. exempla Scripturæ: siquidem Jacob Genes. 27. dixit: *Ego sum primogenitus tuus Esau*, mente subintelligendo, quoad jus acquisitum per emptionem primogenituræ ipsius. Imò Christus ipse Marci 13. *De die autem illo, vel hora nemo scit, neque Angeli in celo, neque Filius, nisi Pater*, id mente intelligendo de scientia revelabili. Joannis quoque 7. *Ego non ascendam ad diem festum hunc*, subintelligendo vobiscum; vel non ascendam manifestè, uti hætenus; clam enim ascendit.

Respondeo 1°. factum Jacob non posse Adversariis servire: quia si secundum verborum corticem intelligatur, patrem decipere voluit; quod illicitum ipsi fatentur. 2°. nec Jacob, nec Christum restrictione mentali usum, sed Jacob Prophetam, Isaac Prophetam, propheticè ac mysticè locutum, prout statim propheticè & mysticè Isaac intellexisse, patet ex contextu. Enimverò pudor est quod mentalium restrictionum patroni res tam sublimes, Deo Authore divinitus gestas (de quibus Augustinus, l. 16. de Civit. Dei c. 37. exclamatur: *O res gestas, sed propheticè gestas! in terra, sed calvis! per homines, sed divinitus!*) ad consuetum morem & intellectum rerum humanitatis gestarum intelligi velint. Significationis verborum hominis Deus est Dominus, longè potiori ratione, quam Rex valoris monetarum, quem modò elevat, modò deprimit, prout bono Statu expedire judicaverit. Hæc itaque ratione Deus, humana verba à vulgari sensu & usu suo elevavit ad sensum mysticum, prorsusque divinum, sicque facta & verba Jacob elevavit ad significandum, quòd natu major, populus scilicet Judæorum, serviret minori, populo scilicet Gentium, quòdque electis reprobi servirent,

& divinis in promissionibus, seu præordinationibus, prælati essent. Hoc est quod Rebecca interius docuit Spiritus sanctus. Et idè, cum diceret ei Jacob, timere se ne pater putaret voluisse se illudere ei, induceretque super se maledictionem, loco benedictionis; intrepidè respondit: *In me sit ista maledictio, fili mi: tantum audi vocem meam.* Nec certè deceptum se fuisse conquestus est Isaac post datam benedictionem Jacob; imò confessim revelato sibi intus in corde magno Sacramento, devitat indignationem, confirmat benedictionem. *Quis non hic maledictionem potius expectaret iram, si hæc non superna inspiratione, sed terreno more gererentur?* inquit Augustinus ibidem. Jacob itaque patrem mentali restrictione fraudulenter non decepit; quinimò, *iste dolus, si dolus, Jacob, ne fraudulentus putaretur, & non magna rei mysterium quæretur, superius prædixit Scriptura:* "Et erat Esau sciens venari, agrestis, Jacob autem homo simplex, habitans domum." Nihil proinde per duplicitatem fecit, Christus verò, ut Magister & Propheta, missus ad docendum discipulos, de die judicii interrogatus ab ipsis: respondit in ea qualitate ea se solùm scire, quæ Pater voluit ut ipsis nota faceret, & pro quibus edocendis ad ipsos missus fuerat. Et hoc modo Marci 13, dixit se diem illum non scire: quia non erat ipsorum scire tempora, & momenta, quæ Pater posuit in sua potestate, prout ipsis dixisse fertur Actor. 1. Ita proinde subintellectio merè interna non fuit, sed externè perceptibilis ex circumstantiis personæ loquentis, simul & personarum interrogantium. Quomodò etiam Joannis 7. Christus rogabatur, ut manifestè ascenderet cum discipulis suis, prout ascendere solitus erat; rogabatur enim ut se suæque opera ibi manifestaret: attentus proinde circumstantiis illis externis, responsio ipsius interrogationi congrua fuit. Et reverà non ascendit sic, sed quasi in occulto; nec ibi tunc miracula fecit, quia ea ibi faciendi tempus nondum advenerat. Illud tamen addiderim, 83 in Bibliis Sixtinis non legi, *Ego non ascendam;* sed, *Non ascendo ad diem festum istum.* Et reverà textus Græcus sic habet: *Ego nondum ascendo, ut notat Jansenius Gand. in sua Concordia c. 73. testaturque Erasmus (apud ipsum) visa à se exemplaria antiqua, quæ pro non habent nondum.* Quod verissimum fuit: nondum enim ascendit, cum discipuli ascenderunt; sed alterà die postquam discipuli ascenderant, Augustinus autem observat, Christum dixisse: *Vos ascendite ad diem festum hunc; ego autem non ascendo ad diem festum istum,* ut sensus sit: Vos ascendite ad primum diem festi Scenopægiæ (quod per septem dies durabat) ego autem non ascendo ad primum illum diem, cæteris celebriorem; sed ad alium, v. g. secundum diem ejusdem festivitatis, uti reverà ascendit.

Pro solutione aliorum ejusmodi sacrorum 84